YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI
ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК
REVIEW OF LAW SCIENCES

huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

правовой научно-практический журнал

legal scientific-practical journal

2026-yil 2-son

VOLUME 10 / ISSUE 2 / 2026
DOI: HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2026.10.2.

ISSN 2181-919X
E-ISSN 2181-1148
DOI: HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS

Crossref
Content
Registration

2026-YIL 2-SON
VOLUME 10
ISSUE 2 / 2026

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

"Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences" huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 0931-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:
E. Mustafayev, Y. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, X. Yuldasheva, E. Sharipov

Musahhih:
M. Tursunov

Texnik muharrir:
U. Sapayev

Dizayner:
D. Rajapov

Tahririyat manzili:
100047. Toshkent shahar,
Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1385.

Nashriyot litsenziyasi
№ 174625, 29.11.2023-y.

Jurnal 2026-yil 25-iyunda bosmaxonaga topshirildi.
Qog'oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog'i: 22
Adadi: 100. Buyurtma: № 71.

Bosmaxona litsenziyasi
29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI

BOSH MUHARRIR

B. Xodjayev – Toshkent davlat yuridik universiteti rektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

MAS'UL MUHARRIR

O. Choriyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Tahririy-nashriyot markazi direktori

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

Y. Kanyazov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori, yuridik fanlar nomzodi

J. Tashkulov – Fanlar akademiyasi Davlat va huquq instituti bo'lim boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

U. To'xtasheva – Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

M. Yasan – Balikesir universiteti Huquq fakulteti professori (Turkiya)

S. Ma'mun – Islam Negeri universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

Sh. Asadov – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi Yuridik ta'lim va sud-ekspertiza boshqarmasi boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

I. Ergashev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

J. Nematov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

M. Aminjonova – O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi Qonunchilik ijrosi ustidan nazoratni tashkil etish kafedrasi dotsenti, yuridik fanlar doktori

M. Raximov – Toshkent davlat yuridik universiteti Tadqiqot markazi boshlig'i, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

I. Djurayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud hokimiyati, advokatura va huquqni muhofaza qiluvchi organlar sho'basi mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

O. Narzullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

F. Maxmudov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Kadirova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi sho'basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

I. Yakubova – Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk huquqi sho'basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

A. Muxamedjanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

N. Niyazova – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti sho'basi professori, pedagogika fanlari nomzodi

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Правовой научно-практический журнал «Вестник юридических наук – Yuridik fanlar axborotnomasi – Review of Law Sciences» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 0931.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:
Э. Мустафаев, Е. Ярмолик, М. Шарифова, Ш. Бекназарова, Х. Юлдашева, Э. Шарипов

Корректор:
М. Турсунов

Технический редактор:
У. Сапаев

Дизайнер:
Д. Ражапов

Адрес редакции:
100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1385.

Издательская лицензия
от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию 25.06.2026.
Формат бумаги: А4.
Усл. п. л. 22 Тираж: 100 экз.
Номер заказа: 71.

Лицензия типографии
от 29.11.2023 № 174626.

Отпечатано в типографии Ташкентского государственного юридического университета.
100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, 37.

© Ташкентский государственный юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Б. Ходжаев – ректор Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

З. Эсанова – проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

О. Чориев – директор Редакционно-издательского центра Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Е. Каньязов – директор Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, кандидат юридических наук

Ж. Ташкулов – заведующий отделом Института государства и права Академии наук, доктор юридических наук, профессор

У. Тухташева – заместитель директора Агентства по противодействию коррупции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

М. Ясан – профессор юридического факультета Университета Балыкесир (Турция)

С. Маъмун – преподаватель Исламского государственного университета (Индонезия)

Ш. Асадов – начальник управления юридического образования и судебной экспертизы Министерства юстиции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

И. Эргашев – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ж. Нематов – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

М. Аминжонова – доцент кафедры организации контроля за исполнением законодательства Правоохранительной академии Республики Узбекистан, доктор юридических наук

М. Рахимов – начальник Центра исследований Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

И. Джураев – заведующий сектором судебной власти, адвокатуры и правоохранительных органов Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

О. Нарзуллаев – профессор сектора экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ф. Махмудов – заместитель директора Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, доктор юридических наук, доцент

М. Кадирова – и.о. профессора сектора уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

И. Якубова – и.о. профессора сектора права интеллектуальной собственности Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Мухамеджанов – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Н. Ниязова – профессор сектора узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, кандидат педагогических наук

FOUNDER: TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

"Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences" legal scientific-practical journal was registered by Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020, with certificate number 0931.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan. Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
E. Mustafaev, E. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, Kh. Yuldasheva, E. Sharipov

Proofreader:
M. Tursunov

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Publishing department addess:
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Subscription index: 1385.

Publishing license
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 25.06.2026.
Paper size: A4.
Cond.p.f: 22.
Units: 100. Order: № 71.

Printing house license
№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

B. Khodjaev – Rector of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

O. Choriev – Director of the Publishing and Editorial Center of Tashkent State University of Law

MEMBERS OF EDITORIAL BOARD

Y. Kanyazov – Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Candidate of Legal Sciences

J. Tashkulov – Head of the Department of the Institute of State and Law of the Academy of Sciences, Doctor of Law, Professor

U. Tukhtasheva – Deputy Director of the Anti-Corruption Agency, Doctor of Law, Professor

M. Yasan – Professor of the Faculty of Law, Balikesir University (Turkey)

S. Ma'mun – Lecturer at Universitas Islam Negeri (Indonesia)

Sh. Asadov – Head of the Department of Legal Education and Forensic Examination of the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

I. Ergashev – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

J. Nematov – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

M. Aminjonova – Associate Professor of the Department of Organization of Control over the Execution of Legislation of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

M. Rakhimov – Head of the Research Center of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

I. Djuraev – Head of the Department of Jucidiary, Advocacy and Law Enforement Agencies of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

O. Narzullaev – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

F. Makhmudov – Deputy Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Doctor of Law, Associate Professor

M. Kadirova – Acting Professor of the Department of Criminal Procedure Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

I. Yakubova – Acting Professor of the Department of Intellectual Property Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Mukhamedjanov – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

N. Niyazova – Professor of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Candidate of Pedagogical Sciences

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

11 **ESHTURDIYEVA FARANGIZ BAXODIR QIZI**
Neyrohuquqlarni milliy qonunchilikka implementatsiya qilish: sun'iy intellekt davrida O'zbekiston huquq ijodkorligi siyosatining ustuvor yo'nalishlari

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA'MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

23 **XUJANAZAROV AZIZJON ANVAROVICH**
Raqamlashtirish davrida norma ijodkorligining zamonaviy tendensiyalari tahlili

34 **ALIYEV ILHOMJON MUROD O'G'LI**
O'zbekistonda sun'iy intellekt va raqamli o'zgarish: "aqlli millat"ni shakllantirishning huquqiy asoslari

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

43 **BURXANOVA LEYLA MARIUSOVNA**
2026-yil – "Mahallani rivojlantirish va jamiyat farovonligini oshirish yili" ustuvorliklari kontekstida nikoh tuzishning huquqiy asoslarini takomillashtirish

58 **KORYOG'DIYEV BOBUR UMIDJON O'G'LI, UMARALIYEV ISMOILJON IBROHIMJON O'G'LI, RAMIDDINOV BURXONIDDIN JALOLIDDINOVICH**
O'zboshimchalik bilan qurilgan imoratlarning huquqiy rejimi: O'zbekiston qonunchiligidagi muammolar va takomillashtirish yo'nalishlari

12.00.04 – FUQAROLIK PROTSESSUAL HUQUQI. IQTISODIY PROTSESSUAL HUQUQI. HAKAMLIK JARAYONI VA MEDIATSIYA

67 **XUDOYNAZAROV DADAXON AVAZ O'G'LI**
Sud chaqiruvlari tizimida raqamli islohotlar va sun'iy intellekt imkoniyatlari

12.00.06 – TABIIY RESURSLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

76 **RAJABOV NARIMAN SHARIFBAYEVICH**
O'zbekiston Respublikasida biogaz texnologiyalaridan foydalanishni huquqiy tartibga solishning ekologik jihatlari

88 **ALLOBERDIYEVA DURDONA O'KTAMJON QIZI**
Turistik faoliyatning atrof-muhitga ta'siri va uni huquqiy tartibga solish masalalari

12.00.07 – SUD HOKIMIYATI. PROKUROR NAZORATI. HUQUQNI MUHOFAZA QILISH FAOLIYATINI TASHKIL ETISH. ADVOKATURA

95 **QODIRALIYEV SADDAM BAXTIYORJON O'G'LI**
Advokatga nisbatan qo'llanadigan intizomiy jazo chorasi sifatida litsenziyaning amal qilishini tugatishning nazariy-huquqiy tahlili

102 **MUHAMMADJONOV ABRORJON AKMALJON O'G'LI**
Xorijiy mamlakatlar prokuratura modellarining qiyosiy-huquqiy tahlili

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

112 **ATANIYAZOV JASURBEK KURBANBAYEVICH**
Jinoyat ishlarini tergov qilishda tergovchining protsessual mustaqilligi kafolatlarini kengaytirish xususiyatlari

126 **MAMADALIYEV UMID YULDASHEVICH**
Oʻzbekiston Respublikasida ekstraditsiya institutini tartibga solinishi: holati, muammolari va tendensiyalari

137 **FATULLAYEV SHODMONBEK MADATOVICH**
Jinoyat protsessidagi ekspertiza instituti: solishtirma-huquqiy tahlil

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

146 **RAXMANOV SHUXRAT NAIMOVICH**
Xalqaro tashkilotlar diplomatik huquqi manbalarining tizimi va ta’sirchanligi

154 **MOʻMINOV ASILBEK HUSNIDDIN OʻGʻLI**
Raqamli muhitda shaxsiy huquq va erkinliklarni himoya qilishga oid BMT rezolyutsiyalari: ahamiyati hamda samaradorligi

164 **IBODULLAYEV SAYIDKOMIL BEKPOʻLAT OʻGʻLI**
Markaziy osiyoda ichimlik suvi tanqisligi tahdidi

12.00.13 – INSON HUQUQLARI

179 **BEKBOʻTAYEVA LOBAR SHOVKAT QIZI**
Muqobil vasiylik tizimini normativ-huquqiy tartibga solish: Oʻzbekiston qonunchiligining tizimli tahlili

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 **ЭШТУРДИЕВА ФАРАНГИЗ БАХОДИР КИЗИ**
Имплементация нейроправ в национальное законодательство: приоритетные направления правотворческой политики Узбекистана в эпоху искусственного интеллекта

12.00.02 – КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО. ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО

23 **ХУЖАНАЗАРОВ АЗИЗЖОН АНВАРОВИЧ**
Анализ современных тенденций нормотворчества в эпоху цифровизации

34 **АЛИЕВ ИЛХОМЖОН МУРОД УГЛИ**
Искусственный интеллект и цифровая трансформация в Узбекистане: правовые основы формирования «умной нации»

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

43 **БУРХАНОВА ЛЕЙЛА МАРИУСОВНА**
Совершенствование правовых основ заключения брака в контексте приоритетов 2026 года – года развития махалли и повышения благосостояния общества

58 **КОРЁГДИЕВ БОБУР УМИДЖОН УГЛИ, УМАРАЛИЕВ ИСМАИЛЖОН ИБРОХИМЖОН УГЛИ, РАМИДДИНОВ БУРХОНИДДИН ЖАЛОЛИДДИНОВИЧ**
Правовой режим самовольно возведённых строений: проблемы и направления совершенствования законодательства Узбекистана

12.00.04 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО. ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО. АРБИТРАЖ И МЕДИАЦИЯ

67 **ХУДОЙНАЗАРОВ ДАДАХОН АВАЗ УГЛИ**
Цифровые реформы и возможности искусственного интеллекта в системе судебных вызовов

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

76 **РАЖАБОВ НАРИМАН ШАРИФБАЕВИЧ**
Экологические аспекты правового регулирования использования биогазовых технологий в Республике Узбекистан

88 **АЛЛОБЕРДИЕВА ДУРДОНА УКТАМЖОН КИЗИ**
Воздействие туристической деятельности на окружающую среду и вопросы его правового регулирования

12.00.07 – СУДЕБНАЯ ВЛАСТЬ. ПРОКУРОРСКИЙ НАДЗОР. ОРГАНИЗАЦИЯ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. АДВОКАТУРА

95 **КОДИРАЛИЕВ САДДАМ БАХТИЁРЖОН УГЛИ**
Теоретико-правовой анализ прекращения действия лицензии как меры дисциплинарного взыскания, применяемой в отношении адвоката

102 **МУХАММАДЖОНОВ АБРОРЖОН АКМАЛЖОН УГЛИ**
Сравнительно-правовой анализ моделей прокуратуры в зарубежных странах

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

112 **АТАНИЯЗОВ ЖАСУРБЕК КУРБАНБАЕВИЧ**
Особенности расширения гарантий процессуальной независимости следователя при расследовании уголовных дел

126 **МАМАДАЛИЕВ УМИД ЮЛДАШЕВИЧ**
Правовое регулирование института экстрадиции в Республике Узбекистан: состояние, проблемы и тенденции

137 **ФАТУЛЛАЕВ ШОДМОНБЕК МАДАТОВИЧ**
Институт судебной экспертизы в уголовном процессе: сравнительно-правовой анализ

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

146 **РАХМАНОВ ШУХРАТ НАИМОВИЧ**
Система и эффективность источников дипломатического права международных организаций

154 **МУМИНОВ АСИЛБЕК ХУСНИДДИН УГЛИ**
Резолюции ООН по защите личных прав и свобод в цифровой среде: значение и эффективность

164 **ИБОДУЛЛАЕВ САИДКОМИЛ БЕКПУЛАТ УГЛИ**
Угроза дефицита питьевой воды в Центральной Азии

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

179 **БЕКБУТАЕВА ЛОБАР ШОВКАТ КИЗИ**
Нормативно-правовое регулирование альтернативной опеки: системный анализ законодательства Узбекистана

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

11 **ESHTURDIEVA FARANGIZ BAKHODIR KIZI**
Implementation of neuro-rights into national legislation: priorities of Uzbekistan's law-making policy in the era of artificial intelligence

12.00.02 – CONSTITUTIONAL LAW. ADMINISTRATIVE LAW. FINANCIAL AND CUSTOMS LAW

23 **KHUJANAZAROV AZIZJON ANVAROVICH**
Analysis of modern trends in norm-making in the era of digitalization

34 **ALIEV ILKHOMJON MUROD UGLI**
Artificial intelligence and digital transformation in Uzbekistan: legal frameworks for the formation of a "smart nation"

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

43 **BURKHANOVA LEYLA MARIUSOVNA**
Improvement of the legal framework for marriage registration in the context of the priorities of 2026 – the year of mahalla development and the improvement of social welfare

58 **KORYOGDIEV BOBUR UMIDJON UGLI, UMARALIYEV ISMOILJON IBROHIMJON UGLI, RAMIDDINOV BURKHONIDDIN JALOLIDDINOVICH**
Legal regime of unauthorized constructions: problems of the legislation of Uzbekistan and directions for its improvement

12.00.04 – CIVIL PROCEDURAL LAW. ECONOMIC PROCEDURAL LAW. ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

67 **KHUDOYNAZAROV DADAKHON AVAZ UGLI**
Digital reforms and artificial intelligence opportunities in the court summons system

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW. ENVIRONMENTAL LAW

76 **RAJABOV NARIMAN SHARIFBAEVICH**
Environmental aspects of legal regulation of biogas technologies in the Republic of Uzbekistan

85 **ALLOBERDIEVA DURDONA UKTAMJON KIZI**
The impact of tourism activity on the environment and issues of its legal regulation

12.00.07 – JUDICIAL BRANCH. PROSECUTOR'S CONTROL. ORGANIZATION OF LAW ENFORCEMENT. ADVOCACY

95 **QODIRALIEV SADDAM BAKHTIYORJON UGLI**
Theoretical and legal analysis of the termination of a license as a disciplinary punishment measure applied to an advocate

102 **MUHAMMADJONOV ABRORJON AKMALJON UGLI**
Comparative legal analysis of prosecutor's models of foreign countries

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

112 **FATULLAYEV SHODMONBEK MADATOVICH**
The institute of expertise in criminal proceedings: a comparative legal analysis
126 **MAMADALIEV UMID YULDASHEVICH**
Regulation of the institute of extradition in the Republic of Uzbekistan: state, problems, and trends
137 **FATULLAYEV SHODMONBEK MADATOVICH**
The institute of expertise in criminal proceedings: a comparative legal analysis

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

146 **RAKHMANOV SHUKHRAT NAIMOVICH**
System and effectiveness of the sources of diplomatic law of international organizations
154 **MUMINOV ASILBEK HUSNIDDIN UGLI**
UN resolutions on the protection of personal rights and freedoms in the digital environment: relevance and efficiency
164 **IBODULLAEV SAYIDKOMIL BEKPULAT UGLI**
The threat of drinking water shortage in Central Asia

12.00.13 – HUMAN RIGHTS

179 **BEKBUTAEVA LOBAR SHOVKAT KIZI**
Normative and legal regulation of alternative care: a system analysis of Uzbekistan’s legislation

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

Kelib tushgan / Получено / Received: 17.03.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 02.06.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 25.06.2026

DOI: 10.51788/10.51788/tsul.rols.2026.10.2./AAQO5507
UDC: 343.1(045)(575.1)

JINOYAT ISHLARINI TERGOV QILISHDA TERGOVCHINING PROTSESSUAL MUSTAQILLIGI KAFOLATLARINI KENGAYTIRISH XUSUSIYATLARI

Ataniyazov Jasurbek Kurbanbayevich,
Oʻzbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti
Jinoiy-huquqiy fanlar kafedrasi dotsenti,
yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-39-53-3800
e-mail: jasurbekataniyazov91@gmail.com

Annotatsiya. *Mazkur maqolada jinoyat ishlarini tergov qilish jarayonida tergovchining protsessual mustaqilligi va uning kafolatlarini ta’minlash bilan bogʻliq nazariy hamda amaliy masalalar kompleks tarzda tahlil qilingan. Sud-huquq islohotlari chuqurlashib borayotgan hozirgi sharoitda jinoiy ishlarni xolis, adolatli va qonuniy tergov qilishda tergovchining mustaqil qaror qabul qilishi, dalillarni baholashda erkinligi va tashqi ta’sirlardan himoyalanganligi muhim ahamiyat kasb etishi asoslab berilgan. Maqolada Oʻzbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan huquqiy islohotlar, jumladan, Jinoyat-protsessual kodeks normalari, sud-huquq sohasida qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar hamda tergov organlari faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan chora-tadbirlar tahlil qilingan. Shu bilan birga, tergovchining protsessual mustaqilligiga ta’sir koʻrsatuvchi omillar, ayniqsa idoraviy nazoratning ortiqcha kuchayishi, mansabdor shaxslarning aralashuvi va tashkiliy boʻysunuv mexanizmlarining amaliyotda qanday muammolarni keltirib chiqarayotgani koʻrib chiqilgan. Tadqiqotda jinoyat ishlarining tergovga tegishliligi va tergovga taalluqliligi tushunchalari nazariy jihatdan tahlil qilinib, ularning oʻzaro farqli xususiyatlari asoslab berilgan hamda ushbu institutlarning jinoyat-protsessual qonunchilikdagi oʻrni ochib berilgan. Shuningdek, Bosh prokuratura huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamentiga dastlabki tergov vakolatining berilishi munosabati bilan yuzaga kelayotgan huquqiy va tashkiliy masalalar tahlil qilingan. Amaldagi qonunchilikda mavjud ayrim huquqiy boʻshliqlar koʻrsatib oʻtilib, ularni bartaraf etishga qaratilgan ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Xususan, tergovchining protsessual mustaqilligini mustahkamlash, tergov organlari oʻrtasidagi vakolatlarni aniq belgilash, departament tergovchilari faoliyatini huquqiy jihatdan mukammal tartibga solish hamda prokuror nazorati mexanizmlarini optimallashtirish boʻyicha takliflar ilgari surilgan.*

Kalit soʻzlar: *tergovchi, tergovga tegishlilik, tergovga taalluqlilik, prokuror nazorati, dastlabki tergov, huquqiy kafolatlar, sud-huquq islohotlari, protsessual vakolatlar*

ОСОБЕННОСТИ РАСШИРЕНИЯ ГАРАНТИЙ ПРОЦЕССУАЛЬНОЙ НЕЗАВИСИМОСТИ СЛЕДОВАТЕЛЯ ПРИ РАССЛЕДОВАНИИ УГОЛОВНЫХ ДЕЛ

Атаниязов Жасурбек Курбанбаевич,
доктор философии по юридическим наукам,
доцент кафедры уголовно-правовых дисциплин
Университета общественной безопасности Республики Узбекистан

Аннотация. *В настоящей статье комплексно проанализированы теоретические и практические вопросы, связанные с обеспечением процессуальной независимости следователя и гарантий*

её реализации в процессе расследования уголовных дел. Обосновано, что в условиях углубления судебно-правовых реформ особое значение приобретает способность следователя самостоятельно принимать решения, свободно оценивать доказательства и быть защищённым от внешнего воздействия при осуществлении объективного, справедливого и законного расследования уголовных дел. В статье исследованы проводимые в Республике Узбекистан правовые реформы, в том числе нормы Уголовно-процессуального кодекса, нормативно-правовые акты, принятые в судебно-правовой сфере, а также меры, направленные на совершенствование деятельности органов расследования. Наряду с этим рассмотрены факторы, оказывающие влияние на процессуальную самостоятельность следователя, в частности чрезмерное усиление ведомственного контроля, вмешательство должностных лиц и проблемы, возникающие на практике вследствие механизмов организационной подчинённости. В исследовании с теоретических позиций проанализированы понятия подследственности и относимости дела к расследованию, обоснованы их отличительные особенности и раскрыто место данных институтов в уголовно-процессуальном законодательстве. Кроме того, рассмотрены правовые и организационные вопросы, возникающие в связи с наделением Департамента по борьбе с экономическими преступлениями при Генеральной прокуратуре полномочиями по осуществлению предварительного следствия. Выявлены отдельные пробелы действующего законодательства и разработаны научно обоснованные предложения и рекомендации, направленные на их устранение. В частности, выдвинуты предложения по укреплению процессуальной самостоятельности следователя, чёткому разграничению полномочий между органами расследования, совершенствованию правового регулирования деятельности следователей Департамента, а также оптимизации механизмов прокурорского надзора.

Ключевые слова: *следователь, подследственность, относимость к расследованию, прокурорский надзор, предварительное следствие, правовые гарантии, судебно-правовые реформы, процессуальные полномочия*

FEATURES OF EXPANDING THE GUARANTEES OF PROCEDURAL INDEPENDENCE OF THE INVESTIGATOR IN THE INVESTIGATION OF CRIMINAL CASES

Ataniyazov Jasurbek Kurbanbaevich,
Associate Professor of the Department of Criminal Law Sciences,
University of Public Safety of the Republic of Uzbekistan,
Doctor of Philosophy (PhD) in Law

Abstract. *This article provides a comprehensive analysis of theoretical and practical issues related to ensuring the procedural independence of the investigator and their guarantees during the investigation of criminal cases. It is substantiated that in the current conditions of deepening judicial and legal reforms, the independent decision-making of the investigator, their freedom in evaluating evidence, and their protection from external influences are of great importance in the objective, fair, and legal investigation of criminal cases. The article analyzes the legal reforms being implemented in the Republic of Uzbekistan, including the norms of the Criminal Procedure Code, regulatory legal acts adopted in the judicial sphere, and measures aimed at improving the activities of investigative bodies. At the same time, the factors affecting the procedural independence of the investigator, especially the excessive strengthening of departmental control, interference by officials, and organizational subordination mechanisms, are considered. The study theoretically analyzes the concepts of the jurisdiction of criminal cases and the jurisdiction of the investigation, substantiates their distinctive features, and reveals the role of these institutions in criminal procedural legislation. Legal and organizational issues arising in connection with the transfer of preliminary investigation powers to the Department for Combating Economic Crimes under the General Prosecutor's Office were also analyzed. Some legal gaps in the current legislation are indicated, and scientifically based proposals and recommendations aimed at their elimination are developed. In particular, proposals have been put forward to strengthen the procedural independence of the investigator, clearly define the powers between the investigative bodies, legally regulate the activities of the department's investigators, and optimize the mechanisms of prosecutorial supervision.*

Keywords: *investigator, investigative jurisdiction, investigative competence, prosecutorial supervision, preliminary investigation, legal guarantees, judicial and legal reforms, procedural powers*

Kirish

Dunyoda jinoiy sudlovni amalga oshirishda tergov organlarining mustaqilligi – demokratik huquqiy davlatning asosiy mezonlaridan biri. Hozirgi vaqtda huquqiy demokratik davlat qurish jarayonida jinoyat-protsessual faoliyatning ochiqligi, shaffofligi va adolatliligini ta’minlash masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Jinoiy ishlarni qonuniy, asosli va xolis tarzda tergov qilish, aybsizlik prezumpsiyasini ta’minlash, shaxs huquqlari va erkinliklarini himoya qilish insonparvar huquqiy davlatning eng muhim vazifalaridandir. Bu vazifaning samarali amalga oshirilishi, avvalo, tergovchining protsessual mustaqilligiga bevosita bog‘liq. Dunyo bo‘ylab murakkab turdagi jinoyatlar, jumladan, axborot texnologiyalari yordamida sodir etilayotgan jinoyatlar 125 %ga ortib ketgan bo‘lsa, jahonda har 5-shaxs kibertahdidga uchramoqda (AAG IT Services, 2025). Shuningdek, jinoyatlarning turi va ko‘lami ortib ketayotgan bunday murakkab jarayonlarda sudga qadar ish yurituvida tergovning sifati va tergovchining protsessual faoliyati samaradorligini oshirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Jahonda inson huquqlari va adolatli sudlov standartlariga rioya qilish masalasi xalqaro tashkilotlar diqqat markazida bo‘lib, Yevropa Inson huquqlari sudi qarorlari, BMTning “Qiynoqqa qarshi konvensiya”si, YXHTning ilmiy-amaliy tavsiyalarida huquqni muhofaza qiluvchi organlar, jumladan, tergov tuzilmalarida mustaqillik va hisobdorlikning aniq balansini ta’minlashga alohida e’tibor qaratilmoqda. Xususan, tergovchilarning malaka standartlari va mustaqillik indikatorlari (O‘Carroll, 2024), qiynoqlarning oldini olish mexanizmlarida tergov mustaqilligi (Frayburg (Germaniya)dagi Maks Plank nomidagi jinoyatchilikni o‘rganish instituti) (United Nations Office on Drugs and Crime, 2021), tergov organlarining institutsional mustaqilligi (Kembrij kriminologiya instituti), shuningdek, tergovda siyosiy va ma’muriy ta’sirni bartaraf etish masalalari (Oksford kriminologiya markazi) (Rusch, 2014) va boshqa ko‘plab izlanishlar olib borilmoqda. Shu sababli tergovchining protsessual mustaqilligi va kafolatlarini ta’minlash jahon huquqiy amaliyotida ustuvor yo‘nalish sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Mamlakatimizda fuqarolarning huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilish kafolatlarini kengaytirish, ularning odil sudlovga erishish darajasini, ishni sudga qadar yuritishda dastlabki tergov samaradorligi va sifatini oshirish hamda takomillashtirish borasida qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmonining qonun ustuvorligini ta’minlash va sud-huquq tizimidagi islohotlarni amalga oshirishdagi ustuvor vazifalar ijrosida Konstitutsiya hamda qonunlarning ustuvorligini ta’minlash, inson huquq va erkinliklarining ishonchli himoya qilinishini ta’minlashni sud-huquq islohotlarining bosh mezoniga aylantirish masalalari, shu jumladan, sudlar hamda tergov organlari faoliyatida ayrim protsessual harakatlarni masofadan turib amalga oshirish imkoniyatlarini kengaytirish, tergov organlari faoliyatini isloh qilish vazifalari belgilangan. Bu esa tergov va tergovchi faoliyatining huquqiy asoslarini o‘rganish hamda uni yanada takomillashtirish masalalarini ilmiy tadqiq etish dolzarbligini namoyon etmoqda.

Mahalliy va xalqaro ekspertlarning fikricha, tergovchining protsessual mustaqilligi kuchaygan taqdirda jinoyat ishlari yuritishdagi noqonuniy bosim holatlari kamayadi, dalillarni to‘plash sifatliroq tashkil etiladi, manfaatlar to‘qnashuvi xavfi kamayadi va, eng muhimi, fuqarolarning huquqiy himoyasi kuchayadi (Adygezalova et al., 2022). Shu jihatdan, ushbu mavzuni O‘zbekiston sharoitida tadqiq etish mamlakatda davom etayotgan huquqiy islohotlarning mantiqiy davomi sifatida qaraladi.

Tergov organlari va prokuratura o‘rtasidagi munosabatni optimallashtirish, sud nazoratining aniq chegaralarini belgilash, tergovchiga kasbiy immunitet va xavfsizlik kafolatlarini berish, moddiy-texnik ta’minotni mustaqillashtirish, ichki nazorat mexanizmini qayta ko‘rib chiqish kabi masalalar ham bu yo‘nalishda ilmiy tadqiqotlarning kengaytirilishi talab qilinayotganini ko‘rsatadi. Demak, tergovchining protsessual mustaqilligini chuqur tahlil qilish va uni kuchaytirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqish mamlakatimizda adolatli, insonparvar va zamonaviy jinoyat-protsessual tizimni barpo etishda dolzarb va strategik ahamiyatga ega vazifalardan biri hisoblanadi.

A.E. Jarova (Zharova, 2010) va V.V. Goryunovlarning fikriga ko‘ra, prokuratura idoralarida faoliyat yuritayotgan tergovchilarning protsessual

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

mustaqilligi boshqa organlarda faoliyat yuritayotgan tergovchilarnikidan birmuncha farq qiladi. Buning sababi shundaki, prokuratura idoralarida prokuror bir vaqtning oʻzida ham protsessual nazoratni, ham idoraviy nazoratni amalga oshiradi. Bu esa bir tomondan protsessual nuqtayi nazardan ustunlik bersa, boshqa tomondan nazoratning haddan ziyod kuchliligi tufayli tergovchining protsessual mustaqilligi doimiy ravishda cheklanishiga olib keladi, deb ta'kidlaydilar (Goryunov, 2024).

Yuqoridagi fikrlarga qisman qoʻshilamiz. Haqiqatan ham, prokuratura idoralaridagi tergovchilar asosan ogʻir va oʻta ogʻir turdagi, shu bilan birga, mansabdor shaxslar tomonidan sodir etilgan jinoyat ishlarini tergov qiladilar. Bunda jamoatchilikning kuchli e'tibori sababli prokuror ish hujjatlarini doimiy nazoratda ushlab turishga harakat qiladi.

Shuningdek, Z.G. Kaziyev va A.N. Ahpanov jinoyat-protsessual qonunchilikni rivojlantirish strategiyasida tergov organlarining institutsional mustaqilligini ta'minlash jinoyat protsessining samaradorligini oshirish omili ekanligini, tergov organlarining institutsional mustaqilligi esa jinoyat ishlarini tezkor va xolisona tergov qilishning muhim sharti hisoblanishini ta'kidlaydilar (Kaziev & Akhpanov, 2020).

Shu bilan birga, yuqoridagi ilmiy ishlarda tergovga tegishlilik va tergovga taalluqlilik tushunchalarining oʻzaro farqlari, ularning protsessual hamda tashkiliy-huquqiy mazmuni, shuningdek, Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti tergovchilarining protsessual mustaqilligi kafolatlari yetarli darajada kompleks tarzda tadqiq etilmagan. Xususan, tergovga tegishlilikning jinoyat ishini qaysi vakolatli organ tomonidan tergov qilinishini belgilovchi protsessual institut sifatidagi mohiyati hamda tergovga taalluqlilikning ayni organ tizimi ichida qaysi boʻlinma tomonidan tergov olib borilishini ifodalovchi tashkiliy-protsessual institut sifatidagi farqlari ilmiy adabiyotlarda yetarli darajada ochib berilmagan.

Shu jihatdan, ushbu maqola mavjud ilmiy boʻshliqni toʻldirish, tergovchining protsessual mustaqilligi kafolatlarini nazariy va amaliy jihatdan takomillashtirishga qaratilgani bilan ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Metodlar

Ayni paytda respublikamiz sud-huquq tizimidagi islohotlarning davom ettirilayotganligi, shaxsning huquq va erkinliklarining kafolati muntazam mustahkamlanib borayotganligi munosabati bilan muammoning dolzarbligi yanada ortadi va u dastlabki tergovga jalb qilingan shaxslarning huquq va erkinliklarini ta'minlash masalasiga bevosita daxldor boʻlganligi bois chuqur va mustaqil tadqiqotlar oʻtkazishni taqozo etadi.

Maqolada mazkur institutni tahlil qilish va amaliyotda yuzaga kelayotgan muammolar tahlil qilingan. Shu bilan birga, qiyosiy-huquqiy tahlil, kuzatish, umumlashtirish, induksiya va deduksiya metodlari qoʻllanilgan.

Natijalar

Sud-huquq islohotlari chuqurlashib, inson huquqlari ustuvorlikka aylanib borayotgan hozirgi sharoitda tergovchining faoliyati qanday ta'minlanishi, uning qarorlarni qabul qilishda qay darajada erkin ekanligi jinoiy adolat tizimining samaradorligini belgilaydi. Tergov jarayonida har qanday tashqi bosim, ma'muriy ta'sir, mansabdor shaxslarning noqonuniy aralashuvi, ichki tizimdagi boʻysunuv mexanizmining nohaq qoʻllanilishi nafaqat aybsizlik prezumpsiyasiga, balki jinoyat ishlarini yuritishdagi shaffoflik va adolat mezonlariga ham putur yetkazadi. Shu bois tergovchining protsessual mustaqilligini oʻrganish nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega boʻlib, uning kafolatlarini takomillashtirish orqali jinoyat ishlari boʻyicha qarorlarning haqqoniyligi, dalillarni baholashning xolisligi va sudga qadar ish yuritish bosqichida qonun ustuvorligining toʻliq ta'minlanishiga erishish mumkin boʻladi.

Oʻzbekiston Respublikasidagi amaldagi huquqiy asoslar, jumladan, Jinoyat-protsessual kodeksi hamda 2021–2024-yillarda qabul qilingan sud-huquq sohasiga oid farmon va qarorlar tergov organlari faoliyatidagi islohotlarni jadallashtirdi. Biroq ushbu islohotlarning samarasi koʻp jihatdan tergovchi faoliyatining real mustaqilligiga bogʻliq boʻlib qolmoqda. Tergov tizimida raqamlashtirish jarayonlarining jadal kirib kelishi, protsessual nazoratning takomillashtirilishi, huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyatida ochiqlik va hisobdorlikni oshirish boʻyicha belgilangan vazifalar ham ushbu masalaning dolzarbligini yanada kuchaytirmoqda. Shu bilan birga, ayrim hollarda tergovchining ichki xizmat buyruqlari, yuqori turuvchi mansabdor shaxslarning koʻrsatmalari hamda ma'muriy nazoratga haddan

2026-YIL 2-SON
VOLUME 10
ISSUE 2 / 2026

tashqari bog'liqligi uning huquqiy mustaqilligini cheklayotgani amaliyotda kuzatilmoqda. Bu esa jinoyat ishlarini adolatli hal etish imkoniyatlarini kamaytiradi.

JPKning 345-moddasiga koʻra, Oʻzbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi Maxsus qismida nazarda tutilgan jami 293 ta moddadan dastlabki tergov shaklida ish yuritilishi belgilangan jinoyatlar boʻyicha prokuratura organlari tergovchilari 80 ta modda (27 %), harbiy prokuratura tergovchilari 24 ta modda (8,2 %), ichki ishlar organlari tergovchilari 101 ta modda hamda voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etilgan har qanday jinoyatlar (34,4 % va undan ortiq), Davlat xavfsizlik xizmati tergovchilari 21 ta modda (7,2 %), Bosh prokuratura huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti tergovchilari esa 7 ta modda (2,4 %) boʻyicha dastlabki tergovni olib boradilar.

Shuningdek, Jinoyat kodeksi Maxsus qismida nazarda tutilgan 12 ta jinoyat boʻyicha dastlabki tergov ish qoʻzgʻatgan tergov organi tomonidan, 5 ta jinoyat boʻyicha esa ish qoʻzgʻatilishiga sabab boʻlgan jinoyat qaysi organ tergoviga tegishli boʻlsa, oʻsha organ tomonidan olib borilishi belgilangan. Ma'lumot uchun, Jinoyat kodeksi Maxsus qismidagi normalarning jami 83,4 %i boʻyicha dastlabki tergov shaklida ish yuritish nazarda tutilgan.

JPKning 381^2-moddasiga koʻra, Jinoyat kodeksi Maxsus qismida nazarda tutilgan jami 293 ta moddadan surishtiruv shaklida ish yuritilishi belgilangan jinoyatlar boʻyicha ichki ishlar organlari surishtiruvchilari 80 ta modda (27,3 %), Majburiy ijro byurosi 3 ta modda (1 %), Prokuratura huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti 11 ta modda (3,7 %), Davlat bojxona qoʻmitasi 6 ta modda (2,1 %) hamda Milliy gvardiya organlari 2 ta modda (0,7 %) boʻyicha surishtiruv olib boradilar.

Shu bilan birga, surishtiruv ish qoʻzgʻatgan organ tomonidan olib boriladigan 5 ta norma hamda ish qoʻzgʻatilishiga sabab boʻlgan jinoyat qaysi organ tergoviga tegishli boʻlsa, oʻsha organ tomonidan olib boriladigan 4 ta norma mavjud boʻlib, ular jami 2,9 %ni tashkil etadi. Ma'lumot uchun, Jinoyat kodeksi Maxsus qismidagi normalarning jami 34,7 %i boʻyicha surishtiruv shaklida ish yuritish nazarda tutilgan.

Yuqoridagi tahlillardan ma'lum boʻladiki, Jinoyat kodeksi Maxsus qismida nazarda tutilgan jami 293 ta moddadan 181 turdagi jinoyatlarni (61,7 %) tergov qilish va surishtiruv olib borish ichki ishlar organlarining tergovchilari hamda surishtiruvchilariga tegishlidir.

Bundan tashqari, mamlakatimizda 2019–2024-yillar davomida qoʻzgʻatilib, tergov qilinayotgan jinoyat ishlarining salmogʻi oʻrtacha 74–78 %ini ichki ishlar organlari tergovchilari tashkil etganligi kuzatiladi (Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, 2025). Shu bilan birga, tergov qilingan jinoyat ishlarining ijtimoiy xavflilik darajasiga koʻra tasniflangan statistikasiga e'tibor qaratilsa, Oʻzbekiston Respublikasi Oliy Sudining rasmiy ma'lumotlariga koʻra, respublika hududida 2022-yilda 21 989 ta (jami jinoyatlarning 29 %i) ogʻir turdagi va 3 003 ta (jami jinoyatlarning 4 %i) oʻta ogʻir turdagi jinoyat ishlari tamomlanib sudlarga yuborilgan. 2023-yilda 21 402 ta (29 %) ogʻir turdagi va 3 021 ta (29 %) oʻta ogʻir turdagi, 2024-yilda 22 951 ta ogʻir va 4 144 ta oʻta ogʻir turdagi, 2025-yilda esa 23 748 ta (30 %) ogʻir turdagi va 4 065 ta (5 %) oʻta ogʻir turdagi jinoyat ishlari boʻyicha dastlabki tergov tamomlanib tegishli sudlarga yuborilgan (Supreme Court of the Republic of Uzbekistan, 2025a).

Mazkur jinoyat ishlarining asosiy qismi, ya'ni 43 %i aynan Oʻzbekiston Respublikasi prokuratura organlarida faoliyat yuritayotgan tergovchilarning tamomlagan jinoyat ishlari hissasiga toʻgʻri keladi (Supreme Court of the Republic of Uzbekistan, 2025b).

Yuqoridagi statistik va tahliliy ma'lumotlardan shunday xulosa qilish mumkinki, mamlakatimizda tergov vakolati taqsimlangan organlar boʻyicha asosiy ish hajmi ichki ishlar organlari tergovchilari va surishtiruvchilari zimmasiga toʻgʻri keladi, ogʻir va oʻta ogʻir jinoyatlarni tergov qilish boʻyicha esa prokuratura idoralari tergovchilarining ulushi yuqoridir. Shu sababli tadqiqot xulosalarida aynan mazkur omillarni inobatga olgan holda tegishli xulosa, taklif va tavsiyalarni shakllantirish lozim.

Ma'lumki, 2025-yil 25-fevraldagi "Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish tizimi takomillashtirilishi munosabati bilan Oʻzbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga oʻzgartirish va qoʻshimchalar kiritish toʻgʻrisida"gi OʻRQ–1038-sonli Qonunga asosan dastlabki tergov vakolati berilgan organlar soni yana bittaga koʻpaydi. Ushbu sanadan boshlab Bosh prokuratura hu-

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

zuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamentiga (keyingi oʻrinlarda departament) nafaqat tezkor-qidiruv faoliyati va surishtiruv, balki dastlabki tergovni amalga oshirish vakolati ham berildi (Republic of Uzbekistan, 2025a).

Mazkur qonun bilan dastlabki tergov vakolati va unga bogʻliq tergovga tegishlilik masalalari ham belgilandi. Unga koʻra, Jinoyat kodeksining 177-moddasi uchinchi va toʻrtinchi qismlarida, 180–181^{1}-moddalarida, 184-moddasi uchinchi qismida, 186-moddasi ikkinchi qismida hamda 186^{1}-moddasida nazarda tutilgan jinoyatlarga doir ishlar boʻyicha dastlabki tergovni aynan departament tergovchilari amalga oshirishi qayd etilgan.

Biroq shu oʻrinda tergovga tegishlilik va tergovga taalluqlilik tushunchalari oʻzaro farq qilishini, yaʼni taalluqlilik hududiy va idoraviy jihatdan aynan qaysi turdagi jinoyatlar qaysi organ tomonidan tergov qilinishini belgilovchi masala ekanligini unutmaslik lozim.

Shu jihatdan qaysi holatda tegishlilik, qaysi holatda taalluqlilik masalalari qonunchilikda tartibga solinganini aniqlashtirish muhimdir. Bu borada kodifikatsiya shakllanishining Fransiya modeli hamda RSFSR davridagi qonunchilik tajribasi rus tilidagi huquqiy terminologiyaga murojaat qilish zaruratini yuzaga keltiradi. Rus tilining izohli lugʻatlariga koʻra, “подследственность” va “подведомственность” tushunchalari oʻzaro farqlanadi. “Подследственность” tushunchasi turli tergov organlari oʻrtasida jinoyat ishlarini tergov qilish vakolatlarini chegaralashni anglatadi (Kuznetsov, 2020). Katta sovet ensiklopediyasida esa bu tushuncha dastlabki tergov oʻtkazilishi lozim boʻlgan jinoyat ishlarini turli tergov va surishtiruv organlari oʻrtasida taqsimlash sifatida izohlangan. Unda tegishlilikning uch turi ajratiladi: predmet (turga oid), hududiy (mahalliy) va ishlarning oʻzaro bogʻliqligi boʻyicha (Prokhorov, 2010).

M.V. Kondratenkova esa yuridik ensiklopediyalarga asoslanib, tergovga tegishlilikni jinoyat ishining xususiyati, sodir etilgan joyi hamda jinoyat subyektiga qarab dastlabki tergovni olib boruvchi organlar oʻrtasidagi vakolatlar taqsimoti sifatida taʼriflaydi. Keng maʼnoda esa bu jinoyat-protsessual huquqning bir boʻlimi boʻlib, muayyan jinoyat ishini qaysi organ yoki mansabdor shaxs tergov qilishga vakolatli ekanligini belgilaydi. Ushbu tushuncha tergovning qonuniyligi va samaradorligini taʼminlashda muhim ahamiyatga ega, deb hisoblanadi.

M.V. Kondratenkova tomonidan bildirilgan mazkur yondashuvni qisman maʼqullash mumkin. Chunki tergovga tegishlilikning jinoyatning xususiyati, sodir etilgan joyi va subyektiga qarab belgilanishi amaldagi jinoyat-protsessual qonunchilik mazmuniga mos keladi. Biroq muallif yondashuvida tergovga tegishlilik va tergovga taalluqlilik kategoriyalarining oʻzaro farqlari yetarli darajada ajratib koʻrsatilmagan. Bizningcha, tergovga tegishlilik jinoyat ishini qaysi vakolatli organ tergov qilishi bilan bogʻliq protsessual institut boʻlsa, tergovga taalluqlilik ayni organ tizimi ichida qaysi darajadagi boʻlinma tomonidan tergov olib borilishi bilan tavsiflanadigan tashkiliy-protsessual institut sifatida baholanishi lozim.

Demak, yuqoridagilar tahlilidan maʼlum boʻladiki, “подследственность” tushunchasi oʻz navbatida oʻzbek tilidagi tergovga tegishlilik tushunchasiga mos keladi. Qanday boʻlmasin, bu borada amaldagi jinoyat-protsessual qonunchiligimizning rus tilidagi matnida ham aynan ushbu tushuncha qoʻllanganligi bois, ularning oʻzaro mosligi normativ jihatdan ham mustahkamlanganligini unutmasligimiz lozim.

“Подведомственность” tushunchasi rus izohli lugʻatlarida bir oz oʻzgacha taʼriflanib, unga koʻra ishlarning davlatning alohida organlari vakolatiga kiritilishi deb qayd etilgan (Kuznetsov, 2020). Yuridik lugʻat va ensiklopediyalarda esa davlat hokimiyati tomonidan hal qilinishi lozim boʻlgan huquqiy nizo va boshqa yuridik ishlarning qaysi davlat organi, jamoat tashkiloti yoki hakamlik sudi vakolatiga tegishliligi sifatida izohlangan. Yaʼni yuridik ishlarning oʻziga xos xususiyati muayyan yurisdiksiya organlari tomonidan koʻrib chiqilishi va hal etilishi kerak boʻlgan holatdir (Sukharev, 2008).

Bu sudlarda oʻzgacharoq qoida sifatida qayd etilgan boʻlib, uni tushunish va anglash nisbatan osonroq kechadi. Xususan, sudlarda taalluqlilik masalasi nizoning fuqarolik, maʼmuriy, iqtisodiy yoki jinoyatga oid ekanligi bilan belgilansa, tegishlilik esa bir sud tizimi doirasida ishni koʻrib chiqishda aynan qaysi sud vakolatli ekanligini, yaʼni birinchi instansiya – tuman (shahar) sudlari, apellyatsiya yoki kassatsiya instansiyasi – viloyat sudlari va boshqalarni nazarda tutadi (Odashev, 2021).

Demak, yuqoridagi olimlarning fikrlari va tarjima-izohli lugʻatlardagi maʼlumotlardan maʼlum boʻladiki, tergovga tegishlilik va tergovga taalluqlilik borasidagi terminologik yondashuvlar yetarli darajada farqlanmagan hamda ularni ajratish boʻyicha fundamental tadqiqotlar oʻtkazishni taqozo etadi. Sababi sudlardagi tegishlilik va taalluqlilik qoidalari jinoyat ishlari boʻyicha tergov yuritishdan bir muncha farq qiladi. Masalan, sudlarda taalluqlilik qoidalari normativ jihatdan mustahkamlangan boʻlib, bunda nizoning turi aynan qaysi sudga taalluqli ekanligini belgilaydi. Sudlardagi tegishlilik esa aniq belgilangan vakolatli nizoni qaysi instansiya sudi koʻrib chiqishini nazarda tutadi.

Bundan tashqari, tergovga taalluqlilik sudlardagi tushunchalar bilan oʻzaro teskari mazmunda qoʻllanishi bilan bogʻliq farqlarni ham kuzatish mumkin. Biroq protsessual tartibda belgilangan tushunchalarga koʻra, hozirgi holatga mos taʼrif shulardan iborat deb hisoblaymiz. Keng maʼnoda tergovga taalluqlilik deganda jinoyat protsessida ishni yuritish vakolati qaysi darajadagi tergov organiga (tuman/shahar, viloyat, respublika/markaziy apparat) biriktirilishi lozimligini ifodalovchi, qonunchilikda bevosita tartibga solinmagan, ammo idoraviy buyruq, nizom va yoʻriqnomalar bilan belgilanadigan tashkiliy-protsessual institut tushuniladi.

U muayyan jinoyat ishining murakkabligi, epizodlar soni, jinoyatning xususiyati va ijtimoiy xavflilik darajasi, tergov organlarining ixtisoslashuvi hamda yuqori boʻgʻin tergov organlarining amaliy resurs va vakolatlariga binoan, ishni qaysi darajadagi tergovchi tomonidan koʻrib chiqilishi lozimligini belgilaydi.

Boshqa organlarning tergovga taalluqlilik masalalarining idoraviy buyruqlar asosida hal etilishi kuzatiladi. Masalan, Ichki ishlar organlari (keyingi oʻrinlarda IIO) tergov boʻlinmalarida Oʻzbekiston Respublikasi IIVning 2017-yil 12-iyundagi 100-sonli buyrugʻi bilan tasdiqlangan "Oʻzbekiston Respublikasi ichki ishlar organlarida surishtiruv va dastlabki tergovni tashkil etish tartibi toʻgʻrisidagi Yoʻriqnoma"ga asosan viloyat yoki markaziy boʻlinmalardagi tergov boʻlimlari tergovchilari tomonidan qaysi turdagi (murakkab, koʻp epizodli va boshqalar) jinoyat ishlari tergov qilinishi belgilab qoʻyilgan (Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, 2017). Shu bilan birga, mazkur yoʻriqnomada tergovni tashkil etish boʻyicha juda koʻp masalalar tartibga solingan boʻlib, ushbu buyruq bilan hatto tergovchilarning protsessual mustaqilligi bilan bogʻliq muhim qoidalar ham mustahkamlangan.

Misol uchun, yoʻriqnomaning 7-bobi 46-bandida IIO tergovchisiga nisbatan Tergov boshqarmasi tomonidangina xizmat tekshiruvi tayinlanishi va unga nisbatan faqatgina boshqarma boshligʻining imzosi bilan xizmat tekshiruvi tayinlanishi mumkinligi, 45-bandda tergovchi va tergov rahbarlariga Tergov departamenti boshligʻi bilan kelishilgan holda Oʻzbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirining buyrugʻi bilan intizomiy jazo berilishi mumkinligi, qolgan barcha hollarda ularni intizomiy javobgarlikka tortilishi qatʼiyan man etilishi, hududiy IIOlarda faqatgina ichki tartibga boʻysunilishi, tergovchi bilan bogʻliq har qanday holat faqatgina tergovchilar vakillari ishtirokida amalga oshirilishi mustahkamlangan (Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan, 2017).

Bugungi kunda yangi tashkil etilgan Bosh prokuratura departamenti faoliyatida koʻplab idoraviy masalalar vujudga kelmoqda Ulardan dastlabkisi bu tergovning taalluqliligidir. Shuningdek, tergovni tashkil etish, tergovchilarning protsessual mustaqilligi kafolatlari, daxlsizligi, huquqiy va ijtimoiy muhofazalanishi, ragʻbatlantirilishi va intizomiy javobgarligi, xizmat tekshiruvi asoslari va oʻtkazish tartibi va boshqa yuzlab masalalarni tartibga solinishi lozim boʻlgan Oʻzbekiston Respublikasi Bosh prokurori buyrugʻi (idoraviy buyruq) asosida tasdiqlanuvchi nizom qabul qilinishiga ehtiyoj mavjud.

Mazkur buyruq va nizomning qabul qilinishi nafaqat ichki tartib-qoidalar belgilanishiga, balki Bosh prokuratura departamenti tergovchilarining jinoyat ishlari boʻyicha protsessual mustaqilligi kafolatlarining normativ jihatdan mustahkamlanishiga xizmat qiladi. Sababi tergovchining protsessual mustaqilligi nafaqat tashqi taʼsirlardan, balki ichki idoraviy taʼsirlardan ham muhofaza qilinishi lozim.

Shu bilan birga, bugungi kunda Bosh prokuratura departamenti tergov boʻlinmalari faoliyatidagi quyidagi huquqiy boʻshliqlarni bartaraf etish lozim, deb hisoblaymiz.

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 16-yanvardagi “Yashirin iqtisodiyotiga qarshi kurashish sohasida davlat nazorati mexanizmlarini takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi Farmoni asosida yashirin iqtisodiyotga qarshi kurashish borasida davlat siyosatining ustuvor yoʻnalishlari belgilandi, bunda:

yashirin iqtisodiyot koʻlamini keskin qisqartirish orqali mamlakatda sogʻlom raqobat va xususiy biznesni rivojlantirish;

yashirin iqtisodiyot shakllanishining turli sxemalari, xufiyona ishlab chiqarish va noqonuniy moliyaviy oqimlarga barham berish orqali iqtisodiy barqarorlikni hamda aholi farovonligini ta’minlash;

iqtisodiyotdagi xufiyona aylanmalarga qarshi kurashuvchi davlat organlari faoliyatining aniq yoʻnalishlarini belgilash orqali mas’uliyati va javobgarligini oshirish;

keng jamoatchilikda yashirin iqtisodiyotga murosasizlik hissini shakllantirish belgilandi (Matnazarov, 2024a).

Eng muhimi farmonda, Bosh prokuror taqdimiga binoan faqatgina Prezident tomonidan lavozimga tayinlanadigan va lavozimidan ozod etiladigan departament boshligʻi endilikda Bosh prokuror oʻrinbosari hisoblanishi qoida tariqasida belgilandi (Karshiyev, 2024).

Buni alohida tahlil qilishimiz lozim boʻladi, sababi departamentning tergov-surishtiruv faoliyati bevosita protsessual faoliyat va uni bir tomondan idoraviy, boshqa tomondan protsessual prokuror nazorati bilan qamrab olinadi.

Bugungi kunda Departament tergov boʻlinmalari tergovchilarining jinoyat ishlarini tergov qilish ustidan prokuror nazoratini, departamentining markaziy apparatida departament rahbari amalga oshirishga vakolatli hisoblanadi, sababi mazkur lavozim bir vaqtning oʻzida Bosh prokuror oʻrinbosari hisoblanadi va jinoyat ishlarini sudlarga yuborishdan oldin JPKning 388-moddasi tartibida tasdiqlaydi. Biroq ushbu tartib viloyatlarda mutlaqo oʻzgacha tartibda amalga oshirilib kelinmoqda, ya’ni Farmonda faqatgina departament rahbariga Bosh prokuror oʻrinbosari maqomi berilgan boʻlib, viloyatlarda hududiy departament rahbariga viloyat prokurorining oʻrinbosari maqomi berilmagan. Bu esa oʻz navbatida, departament tergov boʻlinmalari tergovchilarining protsessual mustaqilligini cheklash bilan bogʻliq turli xildagi amaliyotga sabab boʻlmoqda. Sababi tergovchilar tamomlagan har qanday turdagi jinoyat ishi viloyat prokuraturasining tergov tarmoqlari ustidan nazorat boʻlimi orqali viloyat prokurorining tasdigʻidan soʻng tegishli sudlarga jinoyat ishlarining yuborilishi protsessda bir qancha qoʻshimcha nazorat shakllarini hosil boʻlishiga, bu esa oʻz navbatida ushbu idoraning tergovchilari protsessual mustaqilligiga daxl qilmoqda, degan fikrdamiz.

Prezident Farmonida belgilangan vazifalarni hayotga toʻlaqonli tatbiq etish hamda tashkil etilgan yangi tizim faoliyatini muvofiqlashtirish va nazorat qilib borish maqsadida Bosh prokuror oʻrinbosari lavozimi joriy etilib, bir vaqtning oʻzida Departament boshligʻi sifatida belgilanishi, yashirin iqtisodiyotga qarshi kurashishda mas’ul boʻlgan yagona va mustaqil tizimga ushbu mas’uliyatli vazifani topshirish bosh maqsad sifatida belgilangan edi (Matnazarov, 2024b). Biroq amaliyot koʻrsatmoqdaki, viloyat miqyosida ham departament rahbari viloyat prokurori oʻrinbosari sifatida belgilanmas ekan, uning prokuror sifatida protsessual nazorati toʻlaqonli va mustaqil boʻlmaydi, bu esa jinoyat ishlari boʻyicha qoʻshimcha nazoratning koʻpayishiga, hatto tergovning protsessual faoliyatiga daxl qilish kabi salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin.

Bundan tashqari, departament vakolatiga berilgan iqtisodiy turdagi jinoyatlar mansabdor shaxslar tomonidan sodir etilganida ularning tegishliligi bilan bogʻliq qoidalar savol ostida qoladi. Sababi JPKning 345-moddasi ikkinchi qismida prokuratura tergovchilariga tegishli jinoyatlar roʻyxati keltirilib, qoʻshimcha ravishda “qonunda koʻrsatilgan ayrim toifadagi mansabdor shaxslarning jinoyatlariga doir ishlar boʻyicha dastlabki tergov prokuratura organlarining tergovchilari tomonidan amalga oshiriladi”, deb belgilangan.

Moddaning mazkur qismini tahlil qiladigan boʻlsak, qonunda koʻrsatilgan ayrim toifadagi mansabdor shaxslar deganda qaysi qonun va qaysi toifadagi mansabdor shaxslar nazarda tutilganligi mavhumligicha qolgan, bu borada “Prokuratura toʻgʻrisida”gi Qonunning 29-moddasiga murojaat qilsak, unda prokuratura organlari tomonidan jinoyatlarni tergov qilish normasi belgilangan boʻlsa-da (moddaning nomlanishi), lekin prokuratura organlari jinoyat-protsessual qonunga binoan oʻz vakolatlariga berilgan jinoyatlar

to'g'risidagi ishlar yuzasidan tergov o'tkazishi orqali JPKning 345-moddasiga qayta urg'u berilgan.

Bu esa amaliyotda sodir etilgan iqtisodiy turdagi jinoyatlar mansabdor shaxslar tomonidan sodir etilgan hollarda jinoyat ishi tegishliligiga ko'ra, prokuratura organlari tergovchilarining yurituvidami yoki departament tergovchilarining tergovidami, degan munozaralarga sabab bo'lmoqda. Qolaversa, departament ham Bosh prokuratura huzurida ekanligi bois, uning ham prokuratura tergovchisi sifatida maqomi mavjudmi, degan qo'shimcha savollarni tug'dirmoqda.

Bizningcha, JPKning 345-moddasida nazarda tutilgan departament tergoviga tegishli bo'lgan jinoyatlar kim tomonidan sodir etilishidan qat'i nazar, departament tergovchilari tomonidan tergov qilinishi lozim.

G.P. Ximicheva fikriga ko'ra, "tergovchining protsessual mustaqilligi kafolatlari aynan jinoyat-protsessual qonunchilik bilan mustahkamlanishi lozim. Ayrim hollarda maxsus organlar tarkibida bo'lgan tergovchilarning protsessual kafolatlari yoki ularning daxlsizligi alohida qonun hujjatlari bilan muhofazalanadi. Bu esa jinoyat jarayonida tomonlarning majburiyatlardan xabarsiz qolishi, ushbu majburiyatlarni bajarmasligi yoki bu huquqlarni poymol qilishgacha bo'lgan oqibatlarga sabab bo'lishi mumkinligini anglatadi" (Khimicheva, 2003), deya ta'kidlaydi.

Mazkur fikrlarga qo'shilgan holda shuni e'tirof etish lozimki, tergovchi faoliyati haqiqatan ham Jinoyat-protsessual kodeks bilan tartibga solinadigan mansabdor shaxs hisoblanadi. Mazkur moddiy huquqni amalga oshiruvchi protsessual normalarni kodifikatsiya qilishdan ham maqsad aynan shudir. Biroq kodeksdan tashqari ham ayrim qonun hujjatlari bilan bunday mansabdor shaxslarga ayrim majburiyatlar yuklanmoqda.

Xususan, 2024-yil 29-fevraldagi O'zbekiston Respublikasining "O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Bola huquqlari bo'yicha vakili (Bolalar ombudsmani) to'g'risida"gi O'RQ–917-son Qonunining "Bola huquqlari bo'yicha vakilning huquqni muhofaza qiluvchi organlar va sud bilan hamkorligi" nomli 36-moddasida, "Huquqni muhofaza qiluvchi organlar bolalarning hayotiga, sog'lig'iga yoki jinsiy erkinligiga qarshi jinoyatlar, shu jumladan o'n olti yoshga to'lmagan shaxs bilan jinsiy aloqa qilish yoki jinsiy ehtiyojni g'ayritabiiy usulda qondirish yoxud unga nisbatan uyatsiz-buzuq harakatlar qilish, voyaga yetmagan shaxsni pornografik xususiyatga ega harakatlarning ijrochisi sifatida jalb etish, voyaga yetmagan shaxsni jalb etgan holda qo'shmachilik qilish, fohishaxonalar tashkil etish bilan bog'liq jinoyatlar to'g'risida ma'lumotlar olingan taqdirda jinoyat ishini qo'zg'atish haqida yoki jinoyat ishini qo'zg'atishni rad etish to'g'risida qaror qabul qilganda bu haqda Bola huquqlari bo'yicha vakilni uch kun ichida yozma shaklda xabardor qiladi" (Republic of Uzbekistan, 2024b), deya belgilangan.

Protsessual qonunchilikda tergovchining vakolati, daxlsizligi, protsessual mustaqilligi yoki uning kafolatlari bo'yicha har qanday tartib-qoida, majburiyat yoki huquq to'g'ridan to'g'ri, bevosita va bilvosita qayd etilishi lozim, deb hisoblaymiz. Aks holda protsessual qonunchilikni kodifikatsiya qilishdan ko'zlangan maqsadga erishilmay qoladi.

S.B. Rossinskiy va D.B. Bazarovaning (2023) fikriga ko'ra, protsessual mustaqillik faqatgina protsessual qoidalardan iborat bo'lib qolmasdan, u amaliyotda ham ishlashi lozim. Buning uchun tergovchining bunday huquqlardan foydalanishining real imkoniyatlarini ta'minlash mexanizmlarini qayta ko'rib chiqish zarur.

V. Bykov (2012), B. Gavrilov (2009) va boshqa bir qator olimlar ham tergov va protsessual harakatlarni amalga oshirishda tergovchining mustaqil ravishda protsess ishtirokchilariga tartib belgilashi, zarur sharoitni o'z mulohazasi va ixtiyoriga ko'ra belgilashi, dalillarga faqat ichki ishonch va huquqiy ongga amal qilgan holda baho berishi hamda protsessual qarorlarni hech kimning majburiy tasdig'isiz qabul qilishi uning protsessual mustaqilligini anglatishini ta'kidlaydilar va bunday qoidalarni jinoyat-protsessual qonunchiligida mustahkamlash muhimligini qayd etadilar.

Biroq boshqa bir toifa olimlar, xususan, R. Jamiyeva, G. To'laganova, F. Ibratova (Zhamieva et al., 2021) va yana bir qator mualliflar bu fikrga qo'shilmaydilar. Ularning fikriga ko'ra, tergovchi boshqa protsess ishtirokchilariga nisbatan o'z vakolatini amalga oshirishi mustaqillik deb baholanmasligi lozim. Masalan, prokuror jinoyat ishini sudga qadar yuritish bosqichida nazoratni amalga oshiradi, sud jarayonida davlat ayblovini quvvatlaydi va hokazo. Bu jarayondagi vakolatlar prokurorning protsessual funksiyasini ifodalaydi.

Biroq sud qarorlariga nisbatan protest keltirish vakolati prokurorning jinoyat protsessidagi nisbatan mustaqil oʻrnini koʻrsatadi.

Demak, ikkinchi guruh olimlarining fikrlari bilan toʻliq kelishish qiyin. Chunki protsessual mustaqillikning ijtimoiy-huquqiy mohiyati shundan iboratki, ishni tarixiy yoki siyosiy mafkuralar vositasi sifatida emas, balki adolatni taʼminlashga yoʻnaltirilgan shaxsiy masʼuliyat asosida hal etish, yaʼni qarorlarni ichki ishonch va huquqiy ongga tayangan holda qabul qilishdir.

Yuqorida sanab oʻtilgan tergovchining protsessual funksiyalaridagi mustaqilligini inkor etib boʻlmas ekan, uni huquqiy jihatdan prinsip sifatida mustahkamlash tergovchining protsessual mustaqilligi kafolatlarini yanada kuchaytiradi, degan fikrdamiz. Jumladan, bu borada koʻplab olimlar ushbu taklifni ilgari surgan boʻlsa-da, tergovchining protsessual mustaqilligini prinsip darajasida mustahkamlash Jinoyat-protsessual kodeksning bir necha oʻnlab moddalariga oʻzgartirish kiritishni talab qilishi mumkinligi sababli uni inkor etganlar ham mavjud.

Ammo tergovchi jinoyat protsessining eng muhim funksiya va vazifalarini bajaruvchi subyektlardan biri boʻlgani bois, uning maqomi va oʻrni alohida dolzarb ahamiyatga ega. Shu sababli, bizningcha, tergovchining mustaqilligi “umumiy shartlar” doirasidan ham kengroq tushuncha boʻlib, jinoyat protsessida ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Dastlabki tergovning mazkur qoidaga rioya qilinmagan holda oʻtkazilishi jinoyat-protsessual qonunchiligining vazifalarini taʼminlashga ham jiddiy salbiy taʼsir koʻrsatadi. Jinoyat protsessi prinsiplari ushbu sohada amalga oshirilishi uchun asos boʻladigan umumiy qoidalarni oʻzida mujassamlashtiradi. Mazkur sohadagi faoliyat qonunchilikda belgilangan tartibda amalga oshirilar ekan, ushbu faoliyatga asos boʻluvchi asosiy qoidalar (prinsiplar) ham mustahkamlanishi lozim.

Xorijiy davlatlar tajribasi tahlili shuni koʻrsatadiki, tergovchining protsessual mustaqilligi aksariyat davlatlarda alohida jinoyat protsessi prinsipi sifatida bevosita mustahkamlanmagan boʻlsa-da, uning huquqiy mazmuni tergovchining mustaqil qaror qabul qilishi, ichki ishonch asosida dalillarni baholashi hamda tashqi aralashuvlardan himoya qilinishi orqali taʼminlanadi. Jumladan, Germaniya JPKda tergov faoliyati prokuror rahbarligida amalga oshirilsa-da, protsess ishtirokchilarining qonun va ichki ishonch asosida qaror qabul qilishi hamda dalillarni erkin baholashi muhim tamoyil sifatida eʼtirof etiladi (Strafprozessordnung – StPO). Qozogʻiston Respublikasi JPKning 60-moddasida esa tergovchining qonunda nazarda tutilgan hollardan tashqari protsessual qarorlarni mustaqil qabul qilishi bevosita belgilangan (Republic of Kazakhstan, 2001).

Shuningdek, Rossiya Federatsiyasi JPKning 38-moddasida tergovchining jinoyat ishi yoʻnalishini mustaqil belgilashi va tergov harakatlarini amalga oshirishi mustahkamlangan boʻlib, bu olimlar tomonidan uning protsessual mustaqilligining normativ asosi sifatida baholanadi (Russian Federation, 2001). Litva kabi Yevropa davlatlari tajribasi ham dastlabki tergov subyektlarining qonuniylik, ichki ishonch va mustaqillik asosida faoliyat yuritishini nazarda tutadi.

Bundan kelib chiqib, tergovchining mustaqilligi masalasini jinoyat protsessining prinsipi sifatida mustahkamlash mumkin va buni qonun darajasida belgilash zarur, deb hisoblaymiz.

Shu bilan birga, yuqorida ushbu fikrlarga qoʻshilmaydigan olimlarning tergovchining protsessual mustaqilligini prinsip darajasida belgilash kodeksning boshqa normalari bilan nomuvofiqlik keltirib chiqarishi mumkinligi haqidagi xavotirlariga javoban yuqorida tergovchining protsessual mustaqilligini ifodalovchi normalarning tahlili ushbu eʼtirozlarga raddiya sifatida xizmat qilishi mumkin. Shuningdek, mazkur prinsipning kodeksda belgilanishi boshqa normalar bilan nomuvofiqlikni keltirib chiqarmaydi, deb oʻylaymiz.

Muhokama

Birinchidan, JPKning 345-moddasida departament tergovchilariga taqsimlangan jinoyatlar roʻyxatida asosan xufiyona iqtisodiyot va soliqdan qochish bilan bogʻliq jinoyatlarni tergov qilish vakolati berilgan boʻlib, ularni aksariyat hollarda davlat ulushi mavjud korxona, tashkilot, muassasalarning mansabdor shaxslari tomonidan sodir etish ehtimoli yuqori hisoblanadi. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 16-yanvardagi “Yashirin iqtisodiyotiga qarshi kurashish sohasida davlat nazorati mexanizmlarini takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi Farmoni mazmunida bu sohada yashirin iqtisodiyotga qarshi kurashish borasida

sansalorlikka yo'l qo'ymaslik uchun muqaddam iqtisodiyot va iqtisodiy jinoyatchilikka qarshi kurashish bilan 14 ta organ tarqoq holda shug'ullanib kelgani va yagona davlat organi tomonidan qonun ustuvorligini ta'minlash asosiy maqsad qilinganligi sababli aynan departamentga ish bo'yicha dastlabki tergovni amalga oshirish vakolati berilgan;

Ikkinchidan, departament Bosh prokuratura huzurida faoliyat olib borishi belgilangan bo'lib, "Prokuratura to'g'risida"gi qonunning 10-moddasiga muvofiq, departament O'zbekiston Prokuratura organlari tizimiga kiradi. Bu esa o'z navbatida departament tergovchisi bir tomondan maxsus, iqtisodiyot sohasidagi jinoyatlar bo'yicha dastlabki tergovni olib borishga vakolatli tergovchi va ikkinchi tomondan prokuratura organi xodimi, boshqacha qilib aytganda prokuratura tergovchisi sanaladi. Faqatgina tergov vakolati bo'yicha aniq yo'nalishda jinoyatlarni tergov qilishga ixtisoslashgani va shu jinoyatlardan boshqa jinoyat ishlari bo'yicha tergovni faqatgina prokuror roziligi bilangina amalga oshirishini unutmaslik lozim;

Uchinchidan, bugungi kunda prokuratura idoralarida faoliyat olib borayotgan prokurorning protsessual vakolatlaridan foydalangan holda bir qancha mustaqil faoliyat olib borayotgan prokuraturalar mavjud. Ular sirasiga O'zbekiston Respublikasi Harbiy prokuraturasi, Transportdagi prokuratura, maxsus prokuratura va boshqalar kiradi. Mazkur prokuraturalarda jinoyat ishlari bo'yicha mustaqil nazorat amal qilinishi, tasdiqlanishi va faoliyat olib borayotgan tergovchilar ustidan nazoratning faqatgina bir tomonlama olib borilishi belgilangan bo'lib, Departamentning protsessual vakolati belgilangan bo'lsa-da, ushbu huquqdan to'la yoki qisman foydalana olmayotganligi tushunarsiz;

To'rtinchidan, departamentning markaziy tuzilmasida tergovchilarning jinoyat ishlarini tergov qilish ustidan mustaqil nazorat o'rnatilgan bo'lib, uning rahbari Bosh prokuror o'rinbosari hisoblangani bois, protsessual vakolatidan foydalangan holda jinoyat ishlari bo'yicha ayblov xulosasini mustaqil tasdiqlashi, qo'shimcha tergovga qaytarishi, ishni tugatilgan, to'xtatilganligi yoki boshqa protsessual harakatlarni amalga oshirish vakolatini amalga oshirib kelayotgan bo'lsa, viloyatlardagi departament boshqarmalarida mazkur vakolat viloyat prokuraturalari orqali ikki tomonlama nazorat amalga oshirilib, ikki xil amaliyotga sabab bo'layotganligi va boshqalar.

Shu bois bu borada quyida taklif etilgan qonunchilikka kiritilishi lozim bo'lgan o'zgartirish va qo'shimchalar yuqoridagi sanab o'tilgan amaliy muammolarni ham bartaraf etishga xizmat qiladi, deb o'ylaymiz.

Xulosa

Yuqoridagi tahlillar bir qancha xulosalarni amalga oshirishga imkon beradi. Jumladan, jinoyat ishlari bo'yicha dastlabki tergov va surishtiruvni amalga oshirishda tegishlilik va taalluqlilik bilan bog'liq qoidalar protsessual darajada mustahkamlangan bo'lsa-da, bu boradagi mavjud qoidalardan kelib chiqib, ularga quyidagicha ta'rif berishni lozim topdik.

Jinoyat ishlarining tergovga tegishliligi – jinoyatning xususiyati, sodir etilgan joyi, shuningdek, jinoyat subyektiga qarab, dastlabki tergov yoki surishtiruvni olib boruvchi organlar o'rtasidagi vakolatlarning taqsimlanishidir. Keng ma'noda bu jinoyat-protsessual huquqning instituti bo'lib, u muayyan jinoyat ishini qaysi organ yoki mansabdor shaxs tergov qilishga vakolatli ekanligini belgilaydi. Tergovga tegishlilik: predmetli (turga oid) – jinoyat turlari bo'yicha; hududiylik – jinoyat sodir etilgan joy yoki gumonlanuvchi, ayblanuvchi, guvohlar joylashgan manzil bo'yicha; shaxsiy – jinoyat subyekti (masalan, harbiylar, voyaga yetmaganlar, huquq-tartibot organlari xodimlari) bo'yicha belgilanadi.

Jinoyat ishlarining tergovga taalluqliligi bu jinoyat ishini ichki tergov tizimida qaysi darajadagi organ (tuman/shahar, viloyat, markaziy apparat) tergov qilishi lozimligini belgilaydigan, JPKda tartibga solinmagan, amalda esa idoraviy normativ hujjatlar (yo'riqnomalar, buyruqlar, nizomlar) orqali aniqlanadigan tashkiliy-protsessual institutdir.

Shuningdek, tergovchining protsessual mustaqilligini kodeksda prinsip darajasida qayd etilishini ta'minlash maqsadida JPKga yangi "Tergovchining protsessual mustaqilligi" deb nomlangan 141-modda kiritish va uni quyidagi tahrirda belgilash taklif etiladi:

141-modda. Tergovchining protsessual mustaqilligi

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

Jinoyat ishi bo'yicha dastlabki tergovni amalga oshirishda tergovchilar faqat Konstitutsiya va qonunga bo'ysunadilar.

Tergovchi mustaqil ravishda tergovni amalga oshiradi, tergov va boshqa protsessual harakatlarni bajarish yuzasidan qarorlar qabul qiladi, ushbu kodeksda belgilangan tartibda prokuror va sudning ruxsati talab etiladigan holatlar bundan mustasno. Tergovchining jinoyatlarni tergov qilish borasidagi faoliyatiga biron-bir tarzda aralashishga yo'l qo'yilmaydi va bunday aralashuv qonunga muvofiq javobgarlikka sabab bo'ladi.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 16-yanvardagi "Yashirin iqtisodiyotga qarshi kurashish sohasida davlat nazorati mexanizmlarini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoniga tegishli o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish hamda unda "O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamentining hududiy viloyat boshliqlari Bosh prokuror o'rinbosari – departament boshlig'i tavsiyasi asosida Bosh prokuror buyrug'i bilan lavozimga tayinlanishi va lavozimidan ozod etilishi, shuningdek, departamentning hududiy viloyat boshliqlari bir vaqtning o'zida viloyat prokurori o'rinbosari hisoblanishi" mazmunidagi o'zgartirish va qo'shimchalarni kiritish lozim bo'ladi.

Shu bilan birga, bugungi kunda departament faoliyati alohida qonun hujjatlari bilan tartibga solinmaganligi sababli, "Prokuratura to'g'risida"gi Qonunning 18-moddasiga quyidagicha o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish maqsadga muvofiq:

18-modda. O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti va uning joylardagi bo'linmalari

O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzurida Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti (bundan buyon matnda departament deb yuritiladi) prokuratura organlari tarkibidagi yashirin iqtisodiyotga qarshi kurashish borasida davlat siyosatini amalga oshiruvchi tuzilma hisoblanadi.

Uning asosiy vazifalari quyidagilarni tashkil etadi:

– yashirin iqtisodiyot ko'lamini keskin qisqartirish orqali mamlakatda sog'lom raqobat va xususiy biznesni rivojlantirish;

– yashirin iqtisodiyot shakllanishining turli sxemalari, xufiyona ishlab chiqarish va noqonuniy moliyaviy oqimlarga barham berish orqali iqtisodiy barqarorlikni va aholi farovonligini ta'minlash;

– keng jamoatchilikda yashirin iqtisodiyotga murosasizlik hissini shakllantirish va boshqalar.

Departamentga O'zbekiston Respublikasi Bosh prokurorining taqdimnomasiga binoan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan lavozimga tayinlanadigan va lavozimidan ozod etiladigan departament boshlig'i rahbarlik qiladi. Departament boshlig'i bir vaqtning o'zida O'zbekiston Respublikasi Bosh prokurori o'rinbosari hisoblanadi.

Departament boshlig'ining o'rinbosarlari departament boshlig'ining taqdimnomasiga binoan O'zbekiston Respublikasi Bosh prokurori tomonidan lavozimga tayinlanadi va lavozimidan ozod etiladi.

Departamentning markaziy apparati tarkibiy bo'linmalari va hududiy boshqarmalari boshliqlari departament boshlig'ining taqdimnomasiga binoan O'zbekiston Respublikasi Bosh prokurori tomonidan lavozimga tayinlanadi va lavozimidan ozod etiladi. Departamentning hududiy boshqarmalari boshliqlari bir vaqtning o'zida viloyat prokurori o'rinbosari hisoblanadi.

Departamentni va uning joylardagi bo'linmalarini tashkil etish hamda ularning faoliyati tartibi qonunchilikda belgilanadi.

Yuqoridagi takliflarni amaliyotga joriy etish muhim bo'lib, bugungi kunda O'zbekiston Respublikasi Harbiy prokuraturasi va Transport prokuraturasining taklif etilayotgan amaliyotni qo'llab kelayotganliklarini alohida e'tirof etish lozim.

Xulosa o'rnida ta'kidlash lozimki, bugungi kunda mamlakatimizning har jabhada bo'lgani kabi jinoiy-huquqiy sohada inson qadri va manfaatlari yo'lida olib borilayotgan islohotlar natijasi, eng avvalo, huquqning amalda ishlashida namoyon bo'ladi. Mazkur islohotlar yo'lini izchillik bilan davom ettirish esa nafaqat davlatimiz, balki xalqimizning ham manfaatlariga mos ravishda huquqiy tartibni saqlashga xizmat qiladi.

REFERENCES

AAG IT Services. (2025, October). *The latest cyber crime statistics.* AAG IT Support. https://aag-it.com/the-latest-cyber-crime-statistics/

Abdurakhmanova, N. (2019). Judicial practice of civil courts related to refusing to accept a statement of claim for proceedings or returning it: Problems and solutions. *Lawyer Herald,* (2), 25.

Adygezalova, G., Dolgov, A., Lukozhev, H., Faroi, T., & Redkovskiy, M. (2022). The social role and procedural independence of the investigator in the criminal proceedings of the Russian Federation. *Jurídicas CUC, 18*(1), 217–240. https://doi.org/10.17981/juridcuc.18.1.2022.10

Aleksandrov, A., & Marchuk, A. (2003). Podsledstvennost ugolovnyh del [Criminal jurisdiction]. *Russian Justice,* (10).

Aniq.uz. (2024). *Yashirin iqtisodiyotga qarshi kurashish borasida davlat nazorati kuchaytirilmoqda [State control over the fight against the shadow economy is being strengthened].* https://aniq.uz/yangiliklar/yashirin-iqtisodiyotga-qarshi-kurashish-borasida-davlat-nazorati-kuchaytirilmoqda

Bykov, V. M. (2012). Sledovatel kak uchastnik ugolovnogo protsessa so storony obvineniya [The investigator as a participant in the criminal process on the prosecution side]. *Legality*, (7), 3–9.

Federal Republic of Germany. (1879). *Code of Criminal Procedure.* Federal Ministry of Justice portal.

Fundamental Digital Library "Russian Literature and Folklore". (n.d.). *Fundamental Digital Library "Russian Literature and Folklore" (FEB-web).* https://feb-web.ru/

Gavrilov, B. Ya. (2009). Pereraspredelenie protsessualnykh i nadzornykh polnomochii mezhdu prokurorom i rukovoditelem sledstvennogo organa: obektivnaya neobkhodimost ili volyuntarizm v prave? [Redistribution of procedural and supervisory powers between the prosecutor and the head of the investigative body: An objective necessity or voluntarism in law?]. *Criminal Trial,* (4), 35–44.

Gorjunov, V. V. (2024). *Protsessualnaya samostoyatelnost sledovatelya v svete reformy sledstvennogo apparata [The procedural autonomy of the investigator in light of the reform of the investigative apparatus].* WiseLawyer. https://wiselawyer.ru/poleznoe/58817-processualnaya-samostoyatelnost-sledovatelya-svete-reformy-sledstvennogo-apparata

Karshiyev, A. (2024). *Bosh prokurorda yangi oʻrinbosar paydo boʻldi [New deputy appointed to the Prosecutor General's Office].* Kun.uz. https://kun.uz/kr/11790684

Kaziev, Z. G., & Akhpanov, A. N. (2020). Strategy for the development of criminal procedure law and legislation of the Republic of Kazakhstan. *Bulletin of the Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan, 3*(57), 72–80. https://vestnik.zqai.kz/index.php/vestnik/article/view/260

Khimicheva, G. P. (2003). *Dosudebnoe proizvodstvo po ugolovnym delam: kontseptsiya sovershenstvovaniya ugolovno-protsessualnoi deyatelnosti [Pre-trial proceedings in criminal cases: A concept for improving criminal procedural activity].* Ekzamen.

Kondratenkova, M. V. (n.d.). *Podsledstvennost sledstvennyh podrazdeleniy organov MVD RF [Investigative jurisdiction of the investigative units of the Ministry of Internal Affairs of the Russian Federation].* CyberLeninka. https://cyberleninka.ru/article/n/podsledstvennost

Kurbanova, Z. (2025). *Jurisdiction of administrative cases.* Jurnalist24. https://jurnalist24.uz/?p=5449

Kuznetsov, S. A. (2020). *Tolkovyj slovar Kuznetsova [Kuznetsov's explanatory dictionary].* http://gufo.me/dict/kuznetsov/подследственность

Matnazarov, O. (2024a). *Yashirin iqtisodiyotga qarshi kurashish boʻyicha davlat siyosatining ustuvor yoʻnalishlari belgilandi [Priority directions of state policy on combating the shadow economy have been defined].* Kun.uz. https://kun.uz/kr/news/2024/01/18/yashirin-iqtisodiyotga-qarshi-kurashish-boyicha-davlat-siyosatining-ustuvor-yonalishlari-belgilandi

Matnazarov, O. (2024b). *Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti tergov qiladigan idoraga aylantiriladi [The Department for Combating Economic Crimes will be transformed into an investigative body].* Kun.uz.

Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan. (2017). *Instruction on the procedure for organizing inquiry and preliminary investigation in the internal affairs bodies of the Republic of Uzbekistan* (Approved by Order No. 100 dated June 12, 2017).

Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan. (2025). *Report from the Center for Legal Statistics and Operational-Accounting Data on crime dynamics for 2021–2024.*

OʻCarroll, L. (2024, July 30). *EU states 'not properly investigating' reports of rights violations at borders.* The Guardian. https://www.theguardian.com/world/article/2024/jul/30/eu-states-not-properly-investigating-reports-rights-violations-borders

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

Odashev, A. O. (2021). Fuqarolik ishlarining sudlovga tegishlilik tushunchasi va ahamiyati [The concept and significance of jurisdiction in civil cases]. *Scientific Progress, 2*(2), 1044–1051.

Popova, T. Yu. (2010). Influence of remedial and administrative powers of the head of investigatory body on realization of procedural independence of the investigator. *Legal Science and Practice, 1*(12), 161–165. https://media.mvd.ru/files/application/1000854

Prokhorov, A. M. (Ed.). (2010). *Bolshaya sovetskaya entsiklopediya [Great Soviet Encyclopedia].* https://gufo.me/dict/bse/

Republic of Kazakhstan. (2001). *Criminal Procedure Code of the Republic of Kazakhstan*. Yurist.

Republic of Lithuania. (2002). *Code of Criminal Procedure of the Republic of Lithuania.* Official Gazette, No. 37-1341.

Republic of Uzbekistan. (2024b). *Law "On the Commissioner for Children's Rights (Children's Ombudsman) of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan" (No. LRU-917).* Lex.uz. https://lex.uz/uz/docs/6823379

Republic of Uzbekistan. (2025a). *Law "On amendments and additions to certain legislative acts of the Republic of Uzbekistan in connection with the improvement of the system for combating economic crimes" (No. LRU-1038).* Lex.uz. https://lex.uz/uz/docs/7404929

Rossinskiy, S. B., & Bazarova, D. B. (2023). Procedural independence of the investigator: Myth or reality? *The American Journal of Political Science Law and Criminology, 5*(6), 44–56. https://doi.org/10.37547/tajpslc/Volume05Issue06-09

Rusch, J. (2014). *Investigating complex crime.* In I. Bantekas & E. Mylonaki (Eds.), *Criminological approaches to international criminal law* (pp. 93–116). Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9781107446700.006

Russian Federation. (2001). *Criminal Procedure Code of the Russian Federation (No. 174-FZ)*. Collected Legislation of the Russian Federation.

Salimova, I. (2020). *Jurisdiction of economic disputes (Theoretical-legal and procedural aspects)* (Abstract of doctoral dissertation). Tashkent State University of Law.

Sukharev, A. Ya. (Ed.). (2008). *Bolshoy yuridicheskiy slovar [Large law dictionary].* https://law.niv.ru/doc/dictionary/large-legal/articles/776/podvedomstvennost.htm

Supreme Court of the Republic of Uzbekistan. (2025a). *Classification of cases heard in criminal courts by degree of social danger.* Statistical Data on Criminal Cases. https://stat.sud.uz/criminal

Supreme Court of the Republic of Uzbekistan. (2025b). *Official data of the Supreme Court of the Republic of Uzbekistan (No. 07-13/25-42577).*

United Nations Office on Drugs and Crime. (2021). *UNODC strategy 2021–2025.* United Nations. https://www.aidsdatahub.org/sites/default/files/resource/unodc-strategy-2021.pdf

Zhamieva, R., Tulaganova, G., & Ibratova, F. (2021). Legal issues of procedural independence of the investigator when conducting investigative and other procedural actions. *Norwegian Journal of Development of the International Science*, (74), 24–29.

Zharova, A. E. (2010). *Protsessualnaya samostoyatelnost sledovatelya v ugolovnom protsesse [The procedural autonomy of the investigator in criminal proceedings].* Siberian Law University. https://conf.siblu.ru/processualnaya-samostoyatelnost-sledovatelya-v-ugolovnom-processe

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI
ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК
REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

Правовой научно-практический журнал

Legal scientific-practical journal

2026-yil 2-son

VOLUME 10 / ISSUE 2 / 2026

DOI: HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2026.10.2.